

SLOVENSKI GOSPODAR

Izhaja vsako sredo
Cene: Letno din 32—, polletno
din 16—, četrtletno din 9—, ino-
zemstvo din 64—
Poštno-čakovni račun številka 10.603

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO
Z MESEČNO PRILOGO „KMECKO DELO“

Uredništvo in upravnništvo: Maribor, Koroška 5.
Telefon 21-13

Cene inseratov: Cela stran
din 2000—, pol strani din 1000—,
četrt strani din 500—, 1/8 strani
din 250—, 1/16 strani din 125—
Mali oglasi vsaka beseda din 1—

Rešitev miru

Sredi največje napetosti, ki je pretekla dva tedna zajela Evropo, je imel papež Pij XI. na praznik sv. Mihaela (29. septembra) ob pol osmih zvečer govor v radiu, ki ga je svet poslušal z največjo pozornostjo. Sv. oče je z besedami, ki so se tresle ganjenosti in zaskrbljenosti zaradi stiske vseh njegovih otrok, dvignil svoj očetovski glas v obrambo miru. Pokazal je na milijone in milijone, ki živijo v veliki napetosti in v strahu spriču nevarnosti, da ne bi izbruhnila vojna s svojim nepopisnim razdejanjem in uničevanjem. Pozval je vse kristjane k molitvi za ohranitev miru v pravici in ljubezni in prosil Boga, naj bi vsem vladarjem držav in krmarjem njihove usode navdihnil besede miru in vodil njihovo mišljenje in dejanje tako, da bi se zagotovil mir in postavil na trdno podlago pravice in evangeljskega nauka.

Na stališče moralnega načela pravičnosti se je tudi postavil predsednik Zedinjenih držav Severne Amerike, Roosevelt, ki je po Hitlerjevem ultimatu (poslednji zahtevi) Češkoslovaški, poslal 29. septembra kanclerju Hitlerju brzoglavno poslanico v imenu ameriškega naroda. V njej poudarja, da bi nova vojna prinesla človeštvu nepopisne strahote in bi pomenjala konec sedanjega družabnega ustroja na svetu. Zato želijo vsi narodi, ki jim grozi vojna, da se mir sklene pred vojno in ne šele po vojni. Sila ne rodi nobenega razpleta za bodočnost in nikdar ni v blagor človeštvu. Ker Hitlerjev odgovor na to poslanico Roosevelta ni zadovoljil, mu je Roosevelt poslal čez dva dni nov apel k miru. V tej drugi poslanici poudarja predsednik Zedinjenih držav, da je naloga vladarjev in voditeljev narodov, da vodijo narode k srečnejši bodočnosti, in sicer ne za ceno mučenja in smrti milijonov ljudi. S tem, da so se države lotile v svetovni vojni sile, ni bil dosežen mir. Zmaga in poraz sta bila enako neplodna. Ta nauk je moral izučiti svet. Grožnja z uporabo sile bi mogla dovesti do splošne vojne, zato je prav tako nekoristna kakor neupravičena. Potrebna so pogajanja, dokler se ne doseže pravilna in koristna rešitev.

Za ta pogajanja, za njih začetek in njihovo nadaljevanje po prvotnem neuspehu si je stekel prav mnogo zaslug angleški ministrski predsednik Chamberlain. Kljub svojim 70 letom je z letalom pohitel v Nemčijo na razgovor z državnim kanclerjem Hitlerjem. Ko prvi posvet ni rodil zadovoljivega sadu, je pohitel drugikrat. To pot je bilo njegovo razočaranje še večje, ker nemški narodni socializem še vedno ni v dovoljni meri popustil na zahtevah napram Češkoslovaški. Toda tudi to razočar-

anje ni njegovega zaupanja v rešitev miru in evropske civilizacije zlomilo. V tretjič je pohitel z letalom v Nemčijo, kjer so ga v Münchenu sprejele množice z radostnimi vzkliki kot neumornega posredovalca miru. V Münchenu so na praznik sv. Mihaela (pretekli četrtek) ministrski predsedniki Anglije, Francije, Italije in Nemčije sklenili sporazum o rešitvi spora med Nemčijo in Češkoslovaško zaradi sudetskih Nemcev, spora, ki je pretil zanesiti požar evropske vojne. Največje žrtve za rešitev miru v Evropi morajo trpeti

Čehi in Slovaki. Češkoslovaški narod je v tej pretežki krizi pokazal samopremagovanje in discipliniranost, ki je je sposoben samo visoko kulturni narod. Ali bodo te izredno velike žrtve češkoslovaške države za ohranitev miru v Evropi priznale tudi velesile, ki so si prilastile pravico, da določajo o usodi tega naroda in drugih tako zvanih malih narodov v Evropi? Naj se ne bi pozabilo, da je trajni mir zagotovljen, kakor je poudaril sv. oče v svojem govoru, samo na trdni podlagi pravice in evangeljskega nauka.

Potek za Češkoslovaško odločilnih dogodkov do sporazuma.

Dogodki 27. septembra

Naša poročila o usodi Češkoslovaške smo zaključili v zadnji številki z odposlanstvom Chamberlainovega tajnika Horaca Wilsona v Berlin. Hitler je sprejel 27. septembra Wilsona skupno z angleškim poslanikom. Razgovor, kateremu so prisostvovali nemški zunanji minister Ribbentrop, maršal Göring in Göbbels, je trajal pol ure. Wilson se je vrnil v letalu iz Berlina ob 13.45 in je izročil ministrskemu predsedniku lastnoročno Hitlerjevo pismo.

Isti dan ob 20 je nagovoril Chamberlain iz svojega urada po radiu v zelo pomenljivem govoru angleško in svetovno javnost. Hitlerju v posebno svarilo je poudaril: »Anglija bo šla v vojno, če se bo prepričala, da gre za boj proti nasilju.«

Zgoraj omenjenega dne so se razpisali češkoslovaški časopisi o Hitlerjevi spomenici in o razlagi spomenice, katero je podal kancler v svojem berlinskem govoru. Iz čeških časopisnih glasov je važna trditev, da zahteva nemška spomenica za Nemčijo predele, kateri so popolnoma češki. V krajih, ki jih Hitler brezpogojno zahteva, živi 860.000 Čehov, v predelih, kjer zahteva plebiscit, pa živi 1.116.000 Čehov in samo 143.000 Nemcev.

Belgijska vlada se je sestala 27. septembra k izredni seji in je bilo sklenjeno, da se ojači belgijska vojska v mirnem času in je že štela ta dan 290.000 mož ter so bili zaseženi v vojaške namene tudi vsi avtobusi.

Kaj je bilo važnega 28. septembra

Kako je bilo vodilnim možem po vsem svetu v zadnjih dneh pred 1. oktobrom za ohranitev miru, nam pričajo razne brzoglavke, katere so bile naslovljene na Hitlerja. Predsednik Združenih držav Severne Amerike je ta dan že drugič pozval Hitlerja: 1. da morajo biti vsa nesoglasja med

Nemčijo in Češkoslovaško urejena na mirnem način; 2. da bi mogla grožnja z uporabo sile dovesti do splošne vojne. Odločitev o vojni in miru je v rokah Hitlerja.

De Valera, predsednik Irske in točasni predsednik Zveze narodov, je poslal dne 28. septembra Chamberlainu naslednjo brzoglavko: »Nič Vas naj ne straši in nič naj Vas ne odvrne od Vaših naporov za rešitev miru. Desetine milijonov nedolžnih državljanov, ki rimajo nič drug proti drugemu, pa jih gonijo drugega proti drugemu, prosijo Boga, da bi vaši naporu popeljali človeštvo iz te težke krize.«

Po omenjenih brzoglavkah so se razvijali dogodki 28. septembra z neverjetno naglico.

Francoski vladni krogi so zamislili načrt, naj se sestane pred 1. oktobrom v Münchenu na Bavarskem konferenca predstavnikov Anglije, Francije, Italije in Nemčije. Ti možje naj skušajo z zadnjimi silami, da se nemško-češki spor mirno reši. Francoski načrt je bil sporočen v London Chamberlainu. Angleški ministrski predsednik je dal navodila angleškima poslanikoma v Berlinu in Rimu, naj pridobita za sestanek v Münchenu 29. septembra Hitlerja in Mussolinija. Kakor hitro je zvedel Mussolini za novo konferenco, je z lahkoto pridobil telefonično Hitlerja za pristanek. Po Mussolinijevem posredovanju je prejel Chamberlain od Hitlerja osebno povabilo za sestanek z nemškim kanclerjem v Münchenu dne 29. septembra. Isto povabilo je poslal Hitler tudi italijanskemu ministrskemu predsedniku Mussoliniju in francoskemu ministrskemu predsedniku Daladieru.

Ko so bila razposlana povabila šefom vlad štirih velesil, je bilo 28. septembra zvečer razglašeno od francoskega ministrskega predsednika Daladiera sporočilo, da se 29. septembra sestane v Münchenu